

הגדולים, **הא לאו הכי**, שנתבלבלה צורתו ואין שלדו קיימת, **טהור**, והוכחת מכאן שאין טומאה למת שנתפזר עפרו, ועל סמך זה טהרת שפיר שהתבלבלה צורתו⁽²¹⁰⁾, אך זאת מגיזין לך לדייק באופן שכזה?

והרי, **אדרבה** — דוק **מינה להאי גיבא**: שהוצרכה הברייתא להעמיד ששלדו קיימת, משום שדוקא כששלדו קיימת הוא **טהור** לו **פתחים קטנים** שכיון ששלם הוא אין מוציאים אותו דרך הפתחים הקטנים, **הא לאו הכי**, כשהתבלבלה שלימות צורתו — **פתחים קטנים נמי טמאין**, **דכל חד וחד מהפתחים הקטנים חזי לאפוקי חד חד אבר!** שהרי התפרקה שלמות המת וניתן להוציא כל אבר ממנו לחוד, והוצאת האברים ראויה להעשות גם דרך הפתחים הקטנים ולכן הם מטמאים!?

ולמסקנא: נשאר רבי יוחנן בקושייתו שאין לדייק מדברי רבי יצחק מגדלאה שמת שנשרף ונתבלבלה צורתו טהור, ורבי שמעון שטיהר שליאי טעמו משום ביטול ברוב.

אמר ליה רבינא לרב אשי:

רבי יוחנן המטמא מת שנתבלבלה צורתו **דאמר, כמאן?** — **כרבי אליעזר! דתנן:**

ליה **רבי יוחנן לריש לקיש: מת שנתבלבלה צורתו** — **מנלן דטהור?** שהרי על סמך זה טהרת את השפיר שהודח במימיו, וזאת גופא מגיזין לך?

אילימא מהא דאמר רבי שבתאי אמר רבי יצחק מגדלאה, ואמרי לה אמר רבי יצחק מגדלאה אמר רבי שבתאי:

מת שנשרף ושלדו קיימת, שלא נתפזר האפר ועדיין הוא נראה כשלם, הרי הוא **טמא**.

כח-א & **מעשה היה במת שנשרף ושלדו קיימת, וטמא לו פתחים גדולים, וטהרו לו פתחים קטנים**. שאם נמצא מת בבית מטמאים כל פתחי הבית את הנמצא תחתיהם מדין אהל, על אף שגגותיהם של הפתחים בולטים אל מחוץ לבית, ועל אף שהדלת כלפי הבית סגורה. וטומאה זו היא משום שכל פתח הראוי להוציא בו את המת מהבית מטמא באהל, ולכן, כאשר יש בבית שנמצא בו המת פתחים גדולים וקטנים, מטמאים באהל רק הגדולים מארבעה טפחים, כי רק דרכם ראוי להוציא את המת ולא דרך הפתחים הקטנים. ומכח שהדגישה הברייתא שמדובר ששלדו קיימת **קא דייקת מינה** — **טעמא דשלדו קיימת** הוא שמטמאין לפתחים

210. התוס' הרמב"ן ועוד מהראשונים פירשו שרבי יוחנן מודה שמת שנשרף אינו מטמא, וכל מחלוקתו עם ריש לקיש היא בטעם הטהרה. שריש לקיש סבר העירכוב שנעשה כתוצאה מהשריפה הוא הגורם לטהרה, ולכן למד מזה לטהר גם שליאי, שאף על פי שלא נשרפה טהורה כיון שנתערבה לגמרי. ורבי יוחנן סבר שהשריפה בעצמה היא סיבת הטהרה, שהבשר

של ריש לקיש על רש"י שפירש שקושיית הגמרא היתה שתטמא השליאי משום רקב ינצל, שאם כן מה בכך שנתבלבלה צורתו והרי רקב מטמא גם כשלא נשארה צורה כלל. ולפי מה שכתב הערוך לנר [שם בתוספות] שאין כוונת רש"י לטומאת רקב שאין לנפל טומאה זו, וגם רש"י פירש סוגייתנו שהצד לטמא הוא מטומאת מת שלם, מיושבת קושייה זו.

אפר מתים **שרופין** — ר' אליעזר **אומר** **שיעורו**, לטמאות, **ברובע** הקב! ומוכח שאפרו של מת על אף שהתבלבלה צורתו, מטמא.

וחוזרת הגמרא להסביר את המעשה במת שנשרף: **היכי דמי מת שנשרף ושלדו קיימת?**

אמר אביי: כגון — ששרפו על גבי קטבלא, עור קשה שאינו נשרף, והיו בעור מחיצות

ששימרו את אפר המת כולו בתוכו ולא התפזרו⁽²¹¹⁾.

רבא אמר: כגון — ששרפו על גבי אפודרים, אבן שיש שיש לה בית קיבול, ונשתמר האפר.

רבינא אמר: כגון — דאיהרכי אחרוכי שהמת רק נחרך אבל לא נעשה אפר, ובשריפה מועטת נשאת הצורה בשלמותה⁽²¹²⁾.

שנשרף אין עליו שם מת, ולפירוש זה אין לדמות שליא שנימוחה במתכונתה לבשר שנשרף. ולדבריהם ריש לקיש סבר שרבי יצחק מגדלאה חילק בין מת שרוף ששלדו קיימת לשרוף שאין שלדו קיימת, והוכיח מזה שלא השריפה מטהרת אלא עירוב האברים. ודחה רבי יוחנן שרבי יצחק חלק על טהרת מת שנשרף וסובר שגם כשאין שליא קיימת מטמא. ולדידן שחולקים עליו ומטהרים שרוף, השריפה בעצמה היא טעם הטהרה.

211. כן פירש רש"י [ד"ה אפודרא], **התוס'** הוסיפו שהיה בעור דפוס אדם, וניכרים חיתוכי האברים גם לאחר השריפה. גם מהרמב"ם טומאת מת [ג, ט] דייק **החזו"א** [יו"ד קיד ז] שלא די בכך שנשאר האפר אלא צריך שישארו האברים קיימים בתבניתם. אולם מספיק שישארו במתכונתם השדרה והצלעות ואפילו שנתפזרו שאר האברים.

212. **בשו"ת שאלת יעבץ** [ב, קסט] ביאר שרבינא בא להוסיף על דברי אביי ורבא ולא לחלוק עליהם, שאחר שאמרו שאפילו שרוף לגמרי מטמא כשנשארה צורתו, כל שכן שמת שרק נחרך מטמא. אולם **בריטב"א** מפורש שלא

כדבריו וחולק רבינא על אביי ורבא וסובר שרק מת שנחרך מטמא, אבל אם נשרף לגמרי טהור. ובעת **הרמב"ם** הסתפק **החזו"א** [יו"ד קיד ז] אם סובר כריטב"א או שפירש שאין מחלוקת. **התוס' בסוכה** [כה ב ד"ה מישאל] הקשו לרבי עקיבא הסובר שמישאל ואלצפן נטמאו בטומאת מת כשהוציאו מהמשכן אם נדב ואביהוא לאחר שנשרפו, מסוגייתנו שטיהרה מת שנשרף. ותירצו, שנשארה צורתם שלמה והרי הם כמת שנשרף על גבי קטבלא. ולמה שכתב הריטב"א שלרבינא מת שרוף גם כשצורתו שלמה מטמא, חזרה קושית התוס'. ותירץ **החתם סופר** שרבינא סובר שנדב ואביהוא רק נחרכו ולא נשרפו. **במעיל צדקה** [מה] תירץ על פי רש"י **בסנהדרין** [נב, א] שכתב שקודם נשרפה נשמתם של נדב ואביהוא, ורק אחר כך נשרף גופם, ואם כן, ברגע הראשון שבו רק הנשמה נשרפה והגוף עדיין היה שלם חלה טומאת מת, ולאחר שחלה היא לא פוקעת.

החזו"א [שם] פירש שחילוקו של רבינא בין שרוף לחרוך אינו בצורת השריפה, אלא חילק רבינא בין מת שצורתו עומדת מעצמה שמטמא, לבין נשרף ע"ג קטבלא שהתבנית שמונח בתוכה היא שמשאירתו במתכונתו שטהור. ולדבריו נדב ואביהוא על אף שנשרפו כיון שנשארו בשלמותם דינם כמת שנחרך, והוסיף **החזו"א**

מאי טעמא? — משום שחוששים **אימא** הרחיקה לידתה, שהיות והפילה עכשיו רק יד או רגל חוששים שמא הפילה את שאר אברים לפני זמן רב, וימי הטומאה והטוהר מתחילים אחרי שהפילה את רוב אברי העובר, ובעובר זה אין אנו יודעים אימתי היה הרגע שבו יצאו רוב האברים (214), ושמא כבר הסתיימו — ומספק מחמירים ואין נותנים לה ימי טוהר כלל! (215)

מתיב רב יוסף [מהמשנה לקמן]: **המפלת ואינה יודעת מה הפילה**, שיודעת שהוא ולד אך אינה יודעת אם הוא זכר או נקבה — **תשב לזכר ולנקבה!** שמחמירים עליה מחמת הספק, ונוהגת ימי טומאה כלנקבה וימי טוהר יש לה רק כלזכר. **ואי סלקא**

תנו רבנן: המפלת יד התוכה, שאצבעותיה מחותכות ומחוטבות כראוי (208), **ורגל התוכה** — **אמו טמאה לידה**, שתולים שלם היה ונימוקו שאר אבריו ולכן לא ראינום. **ואין חוששין שמא מגוף אטום באו**, שאף על פי שולד שחסרים מאבריו וכתוצאה מהחסרון אינו יכול לחיות אינו מטמא בלידה, אין חוששים שאולי גם היד שלפנינו באה מולד חסר, אלא סומכים על כך שרוב הולדות שלמים הם.

רב חסדא ורבה בר רב הונא דאמרי תרוייהו: אין נותנין לה למפלת יד או רגל חתוכה ימי טוהר, על אף שימי טומאה היא יושבת כולדת בודאי.

אינו כרוב הולדות, וטמאה.

214. **החזו"א** [יו"ד קטו א] נתקשה, מדוע לא נסמוך על חזקת מעוברת כדי להכריע שהיתה הלידה כמה שיותר מאוחר, ויהא לאשה זו ימי טוהר? ולישוב הקושיה חידש יסוד בגדרי חזקה, שרק במקום שמספיקה שלילת השינוי כדי להכריע את הדין, אז מועילה החזקה, אך לא במקום שצריך להכריע שהיה שינוי מאוחר יותר. ולכן בסוגייתנו, שלא יהא לאשה ימי טוהר מכך שלא ילדה עד היום, אלא צריך הכרעה חיובית שהיתה לידה ביום זה ומכח זה יהא לה ימי טוהר, הכרעה שכזו אין כח לחזקה להכריע. וראה **באבני נזר** [יו"ד ב שמא] שכתב גם כן יסוד זה לבאר מדוע בתינוק שספק אם נולד ביום שישי או בשבת, לא תכריע חזקת מעוברת של האם לומר שנולד בשבת, ונתיר למולד בשבת.

215. **רש"י** לעיל יח א [ד"ה אמון] כתב

[שם ח] שהיה הדבר נס שנשארה צורתם בשלמותה שלא כדרך שאר הנשרפים שאבריהם נפרדים.

213. כן פירש **רש"י** [יח, א]. **הרמב"ן** הקשה מדוע הצריכה הברייתא שיהיו ביד חיתוכי אצבעות, והרי לעיל [כד ב] נאמר במשנה שאפילו המפלת שפיר מרוקם שאין לו חיתוך ידים ורגלים, אמו טמאה. ותירץ, דווקא במקום שניכרים חיתוכי האצבעות אין חוששים שמא מגוף אטום בא. **הרשב"א** הוסיף להקשות מהגמרא לעיל [כא ב] שטימאה את המפלת חתיכה לבנה שיש בה עצם, אף על פי שאין בה חיתוך אברים. ותירץ, שאין צורך בחיתוכי האברים לראיה שהולד אשר ממנו באה החתיכה אינו אטום, אלא להיפך, שאם מפילה יד בלא חיתוכים, שהיא שונה מסתם יד, מוכיח השינוי על כך שגם שאר הגוף היה אטום. אבל המפלת חתיכת בשר, שגם בולד בריא אין בכל חתיכה חיתוכי אברים, אין לנו סיבה לחשוש שולד זה

אמר רב הונא: הוציא עובר את ידו, והחזירה — אמו טמאה לידה! שנאמר "ויהי בלדתה — ויתן יד"! הרי שהוצאת היד נחשבת כבר כשעת לדתה.

מתיב רב יהודה: הוציא עובר את ידו — אין אמו חוששת לכל דבר!

אמר רב נחמן: לדידי, מיפרשא לי מיניה דרב הונא: לחוש לטומאת לידה — חוששת, אבל ימי טוהר — לא יהבינן לה עד דנפק רוביה דולד!

ומקשה הגמרא: והא "אין אמו חוששת לכל דבר" קאמר, ומשמע שגם ימי טומאה לא החלו?

ומתרצת: אמר אביי: אינה חוששת לכל דבר מדאורייתא, אבל מדרבנן חוששת, ורב הונא שאמר שטמאה, כוונתו מדרבנן⁽²¹⁷⁾.

דעתך כל כהאי גוונא שאינה יודעת מה הפילה משום שיצא העובר איברים איברים חוששים אימא הרחיקה לידתה ואין לה ימי טוהר כלל — ליתני במשנה "תשב לזכר ולנקבה ולנדה"?!⁽²¹⁶⁾ כלומר שאחרי ארבע עשר ימי טומאה כילדת נקבה עליה לנהוג בכל דם שתראה כנדה, שאין לה כלל ימי טוהר, מחמת הספק שמא הרחיקה לידתה וכבר חלפו ימי הטוהר.

אמר אביי אי תנא גם "לנדה" הוה אמינא פירוש מוטעה במשנה, שהטעם שאין לה ימי טוהר הוא משום שמסתפקים אם בכלל הולידה ולד. ומשום טעות זו היו סוברים שמביאה קרבן יולדת מספק ואינו נאכל [כי חטאת העוף נמלקת ואם אינה חייבת בה היא נבלה ואסורה באכילה].

וכדי למנוע טעות שכזו השמיט התנא את הדין שתשב לנדה, וקא משמע לן דנאכל קרבנה, שאין הוא קרבן ספק אלא קרבן ודאי!

216. הרשב"א [כט א] והריטב"א הקשו, מנין פשוט לגמרא שהמשנה לא דיברה במפלת ולד שלם שאין ניכר מינו, שודאי לא נולד קודם, ולכן יש לאמו ימי טוהר. ותירצו, שאם במקרה שכזה עוסקת המשנה, לא נאמר בה חידוש, שפשיטא שהדין כן, ובהכרח מדובר שישנו ספק אם נולד ולד שלם עכשיו, וחידשה המשנה שלא חוששים שנולד קודם.

217. הקשה הרשב"א מהי החומרא בדין דרבנן זה, והרי מדין תורה טמאה אשה זו בטומאת נדה על ידי הוצאת היד, וכפי שנתבאר בגמרא לעיל [כא, ב] שאי אפשר שיפתח הרחם בלא שיצא

שהמפלת יד חתוכה מחזיקים בודאי שילדה ונותנים לה ימי טוהר, והקשה הרע"א [בגליון הש"ס, שם] שדבריו נסתרים מסוגייתנו שכתבה שאין נותנים לה ימי טוהר. וכתב הסדרי טהרה [קצד כא] שסבר רש"י שסוגייתנו חולקת על הסוגיא לעיל, ובחכמת בצלאל [יח א] ביאר באריכות מהו ההכרח לומר שהסוגיות חלוקות. המגיד משנה [איס"ב י] הקשה על הרמב"ם שהשמיט בהלכותיו את דין המפלת יד חתוכה, ואם נאמר שסבר גם הרמב"ם כרש"י שהסוגיות חלוקות, ניחא, שפסק הרמב"ם כסוגיא בדף י"ח הסוברת שנותנים לה ימי טוהר, וראה עוד בחת"ס, בערוך לנר, ובנודע ביהודה [תנינא יו"ד קכ"א ד"ה ובה].

מתניתין:

א. המפלת טומטום שאין ידוע אם הוא זכר או נקבה כי קרום של עור מכסה את סימני מינו, ואנדרוזיגנום שיש בו גם אברי זכר וגם אברי נקבה (219) — תשב לזכר ולנקבה,

ושוב מקשה הגמרא: והא קרא קאמר רב הונא, שלמד מהתורה שלידת יד היא לידה?!

ומתרת: רב הונא רק מדרבנן טימאה, וקרא שהביא — אפמכתא בעלמא! (218)

ללידה ממנין ימי הטוהר. הסד"ט עצמו חולק וסובר שלענין ימי טוהר דינה ככל יולדת, ומונים הימים משעת לידת כל הולד. ויסוד מחלוקתם הוא בגדר דין סוגייתנו, שהפליתי סבר שרבנן החשיבו לידת יד כלידה גמורה, ואם כן גם מנין ימי הטוהר התחיל מדרבנן באותה שעה, והסד"ט פירש שחידשו רבנן שדי בלידת אבר כדי לטמא ואפילו בלא לידה גמורה, ואם כן גם לדבריהם חלה הלידה הגמורה שקובעת לדין ימי טוהר רק ביציאת רובו.

וראה בריטב"א ד"ה 'ואינה חוששת' שמשמע מדבריו כסדרי טהרה, ובספר שלמי יוסף [פח] שכתב נפקא מינה ממחלוקת זו לענין ולד שהוציא ידו, הכניסה, וחזר והוציאה לאחר כמה ימים, האם תטמא י"ד יום מההוצאה השניה. עוד יש לדון בהוציא רוב יד ולא את כולה, האם היא דינו כולד שלם שדי ביציאת רובו.

219. הערוך [ערך אנתרופי] והתוי"ט [יבמות ח ו] בשם ספר התשבי, פירשו שהוא מלשון יונית, אנדרו - זכר, גיגוס - נקבה.

נחלקו התנאים [שבת קלד, ב יבמות פא, א, פג, א] במהותו, יש אומרים שהוא ספק זכר ספק נקבה, ויש אומרים שהוא בריה בפני עצמו. ונחלקו הראשונים מהי הכוונה שהוא בריה לעצמו, הרמב"ן [יבמות, קונטרס אחרון] מפרש שאיננו זכר לגמרי וגם אינו נקבה, אלא הוא מין שלישי בפני עצמו. התוס' [ד"ה אמר רב נחמן] מפרשים שגם לשיטה זו הוא ספק זכר ספק נקבה, ובהערות הבאות יבואר בהרחבה. שיטה

דס. ומה נפקא מינה אם טמאה משום נדה או משום יולדת. ותירץ, שאם לא תגמר הלידה עד ז' ימים יכולה לטבול ולהטהר מטומאת נדה, ומשום ספק יולדת נקבה טמאה עד יום י"ד.

הריטב"א תירץ שהפתיחה הנצרכת להוצאת יד מועטת היא ואינה גורמת בהכרח שיצא דם, והגמרא שטימאה עוסקת בחתיכה גדולה יותר. ויש שנסתפקו להתיר אשה שהוצרכה לבדיקה פנימית על ידי רופא, ופתח הרופא את הרחם בשיעור כף ידו, ויש לחלק בין יד תינוק ליד גדול. ולדינא כתבו הבינת אדם [כג] והחתם סופר [קעט] שבכל פתיחה הגדולה מרוחב אצבע טמאה.

הערוך לנר תירץ שנפקא מינה לאשה שכבר טמאה בטומאת נדה מחמת דם שראתה קודם הלידה, וכשהוציא העובר ידו בתוך ימי הטומאה אינה נטמאת מחמת הדם, ככל נדה שראתה באמצע ז' הימים, ורק משום יולדת מוסיפים על טומאתה וטמאה ז' ימים מיום הוצאת היד.

218. הרא"ה [בדק הבית ז, ו ד"ה הוציא] כתב שלא רק במוציא יד טימאו רבנן, אלא הוא הדין לשאר האברים כגון המוציא רגל, שהחשיבו רבנן לידת אבר אחד ללידה מדבריהם. הרשב"א [משמרת הבית, שם] חולק וסובר שדווקא ביד טימאו רבנן, ולצורך כך כתבה הגמרא אפמכתא מהפסוק "ויהי בלדתה ויתן יד", להשמיענו שרק ביד נאמר דין זה. בסדרי טהרה [יו"ד קצד כז ד"ה כתב בספר] הביא מהכרתי ופליתי שלחומרא מונים את ימי הטוהר משעת הוצאת היד, ויפחתו מספר הימים שבין הוצאת היד

משיצא פדהתו [מצחון]!

גמרא:

שואלת הגמרא: **השתא היולדת טומטום לחודיה, ואנדרווגינוס לחודיה, אמר התנא במשנה דתשב לזכר ולנקבה, ילדה תאומים טומטום וזכר או אנדרווגינוס וזכר — מיבעיא? ומה מקום היה לחלק מחמת שנולד יחד עם הטומטום או האנדרווגינוס עוד ולד זכר, שהוצרך התנא להשמיענו שדינם שווה?**

ומתרצת: **איצטריך! מהו דתימא, הואיל ואמר רבי יצחק 'אשה מזרעת תחילה — יולדת זכר, איש מזריע תחילה — יולדת נקבה', אימא מדהאי ולד זכר האי טומטום נמי זכר הוא, שהרי תאומים הם שנוצרו ביחד⁽²²⁰⁾, וכיון שאחד מהולדות הוא זכר, ודאי לנו שהזריעה האשה תחילה, ובהכרח שגם הולד השני זכר הוא. ולהפקיע מטעות זו, קא משמע לן התנא במפורש שגם יולדת טומטום וזכר חוששת שמא הטומטום נקבה, שחוששים אימא שניהם, הבעל והאשה, הזריעו בבת אחת, ואז יתכן — כי זו**

שמחמת הספק מחמירים, וטמאה י"ד יום כיולדת נקבה, וימי טוהר שלה תמים ביום הארבעים מהלידה, כיולדת זכר.

ב. המפלת תאומים — **טומטום וזכר או אנדרווגינוס וזכר — תשב לזכר ולנקבה!** שגם במקרה זה מחמירים עליה משום הטומטום או האנדרווגינוס, וטמאה שבועיים כיולדת נקבה.

ואם היו התאומים **טומטום ונקבה או אנדרווגינוס ונקבה, תשב לנקבה בלבד.** שכיון שילדה נקבה אין יותר חילוק מהו מין הטומטום והאנדרווגינוס, שהרי גם היולדת תאומים שאחד מהם זכר ודאי והשני נקבה, דינה כיולדת נקבה לחוד, ויש לה ס"ו ימי טוהר.

ג. **יצא הולד מחותך איברים איברים, או מסורס, שיצאו רגליו תחילה, ולהפך מהרגיל שיוצא תחילה הראש — משיצא רובו הרי הוא כילוד!**

ד. **יצא הולד כדרכו שיצא תחילה הראש — עד שיצא רוב ראשו הרי הוא כילוד, ואין צורך שיצא רוב הגוף. ואיזהו רוב ראשו?**

במציאות, שאין ידוע מהם הסימנים שנמצאים מתחת לקרום העור המכסה. אבל באנדרווגינוס שהמציאות ברורה שיש לו גם סימני זכר וגם סימני נקבה, וספיקו הוא ספק בדין שלא הכריעו חכמים מהו מינו על פי ההלכה, מה שייך שיכריע הזכר שנולד עמו ספק זה. ותירצו, כיון שתירץ מדוע נכתב טומטום, מעתה אפשר לומר שאגב כתבו גם אנדרווגינוס אף על פי שאין בו חידוש.

שלישית כתבו התוס' ביבמות [ד"ה בריה], שהוא מקצת זכר ומקצת נקבה.

220. יסוד תירוץ הגמרא הוא מהמבואר לעיל כז, א "אמר מר אין אשה מתעברת וחוזרת ומתעברת", ולכן בהכרח שנוצרו התאומים באותה ביאה, והיה מקום לסבור שיגלה מין האחד על חברו.

הקשו התוס' הרא"ש והרשב"א שתירוץ הגמרא שייך רק לגבי טומטום שספיקו הוא ספק

האשה, שהזריעה, גרמה ללידת זכר, וזה האיש, שהזריע, גרם ללידת נקבה! (221)

אמר רב נחמן אמר רב: טומטום ואנדרוגינזם שראו לובן הדומה לקרי שמטמא זכרים, או אודם הדומה לדם נידות שמטמא נקבה —

אין חייבין קרבן על ביאת מקדש, בטומאה, ששמא הם טהורים, כי זכר שראה אודם ונקבה שראתה לובן אינם נטמאים, וטומטום ואנדרוגינזם הרי מסופקים מה הוא מינם (222).

ואין שורפין עליהם את התרומה אלא תולין,

ככל תרומה שנטמאת מספק.

וגם אם ראו לובן ואודם כאחד, שאז הם ודאי טמאים, שאם זכר הוא נטמא בלובן ואם נקבה באודם, אין הם חייבין על ביאת מקדש שכל שאינו זכר ודאי או נקבה ודאית אינו חייב בקרבן, אבל שורפין עליהם את התרומה, משום שטימאיה בודאי (223).

והמקור לכך שאין הם חייבין על ביאת מקדש על אף שהם טמאים בודאי, הוא ממה כח-ב שנאמר: 'מזכר עד נקבה תשלחו', שדוקא 'זכר — ודאי' או 'נקבה ודאית' מחויבים בשילוח למחוז למקדש, ולא טומטום ואנדרוגינזם שספק מהו מינם.

בדבריו כפירוש רש"י שהפטור מקרבן הוא משום הספק אם נטמאו.

223. התוס' [ד"ה אמר רב נחמן] הוכיחו מדברי רב אלו הסובר שאנדרוגינזם אינו מין שלישי, אלא הוא ספק זכר ספק נקבה. שאם היה הוא מין שלישי לא היה מטמא לא בלובן ולא באודם, שטומאות אלו נאמרו לזכר או לנקבה, והוא אינו בכללם. והקשו שבגמרא ביבמות [פג א] סובר רב שאנדרוגינזם הוא בריה בפני עצמו. ותירצו, ש'ברייה' אין הכוונה למין שלישי, אלא ביאר רב שאין הספק באנדרוגינזם תלוי במציאות שאין ידוע מהו מין האנדרוגינזם שלפנינו, אלא הספק הוא ספק דיני, שאין ידוע מהי ההלכה במקרה שישנם סימני זכר ונקבה איזה מהם הוא הקובע. ולפי זה נמצא שכל האנדרוגינזים מינם שווה, ואם יקדש אנדרוגינזם את חבירו ודאי הוא שלא חלו הקידושין, שאי אפשר שיהא אחד זכר והשני נקבה. ושונה דינו מטומטום שקידש חבירו שחלו הקידושים מספק, שאפשר שלאחד יש סימני זכר ולשני סימני נקבה.

221. במשנה לעיל [כד, ב] מצינו "המפלת סנדל תשב לזכר ולנקבה", וביארה הגמרא [כה, ב] שחידשה המשנה שהמפלת זכר וסנדל חוששים שמא הסנדל נקבה, ולא מגלה הזכר על הסנדל שגם הוא זכר משום ששמא הזריעו שניהם בבת אחת. והקשו התוס' [שם, ד"ה קמ"ל] מדוע הוצרכה משנתנו לחדש פעם נוספת, את מה שכבר נתבאר במשנה הקודמת.

222. כן פירש רש"י [ד"ה אין חייבים] שמשום הספק מהו מינם אין ידוע אם נטמאו. והוסיף שאי אפשר לחייבם מספק להביא קרבן, שלצד שפטורים יהיה זה חולין בעזרה. והקשה הערו"ג שבהמשך דברי רב מבואר שגם אם יהיו טמאים בודאי על ידי ראית אודם ולובן כאחד פטורים מקרבן, שדין קרבן נאמר רק במי שידוע טומאתו, ואם כן מתורת ודאי הוא שפטורים מקרבן ולא רק משום ספק חולין בעזרה. וקושיה זו יש להקשות גם בדעת הרמב"ם שכתב [משכב ומושב א, ז] "טומטום ואנדרוגינזם טומאתן בספק לפיכך אין חייבין עליהן על טומאת מקדש וקדשיו", מבואר גם